

УДК 336.144.2

В.М.Парій, Д.В.Процюк

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ

В статті проведено критичний аналіз теоретичних поглядів щодо визначення понять «план», «прогноз», «планування» та «прогнозування», розглянуто теоретичні аспекти сутності фінансового планування на підприємствах.

Ключові слова: фінансове планування, план, прогноз, бюджет.

В статті проведено критический анализ теоретических взглядов на понятия «план», «прогноз», «планирование» и «прогнозирование», рассмотрены теоретические аспекты сущности финансового планирования на предприятиях.

Ключевые слова: финансовое планирование, план, прогноз, бюджет.

Постановка проблеми. Забезпечення ефективного функціонування підприємств в сучасних умовах потребує створення добре налагодженої системи управління процесами формування, розміщення та використання фінансових ресурсів. Необхідними й важливими складовими елементами цієї системи виступають фінансове планування й прогнозування, як одних із основних функцій загальної системи управління підприємством.

У теоретичному аспекті фінансове планування розглядають як складову частину загального планування діяльності підприємства. Основним завданням якого є здатність оцінити і виявити напрями підвищення ефективності суб'єкта господарювання за допомогою раціональної фінансової політики, оцінити його фінансовий стан в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Планування належить до проблемних областей теорії економіки підприємства, які довгий час інтенсивно досліджуються зарубіжними та вітчизняними авторами, і займає важливе місце в практиці управління підприємства. Завдяки цьому внутрішньогосподарське планування, в тому числі й фінансове, має ґрунтовну теоретичну, методологічну та методичну базу. Суттєвий вклад в дослідження теорії фінансового планування внесли багато вчених, зокрема М.Д.Білик [1], І.О.Бланк [12], М.Я.Дем'яненко [14], П.А.Лайко [11], В.М.Нелеп [15], О.О.Орлов [16] та інші, які у своїх роботах розглядали важливі аспекти фінансового планування, фінансових складових бізнес-плану та системи операційних і фінансових бюджетів підприємства.

Невирішена раніше частина проблеми. Однак у теорії фінансового планування все ще залишається значна частина питань, які мало досліджувались або носять дискусійний характер. Зокрема, відсутня єдина точка зору щодо інтерпретації та визначення економічної суті термінів «прогнозування», «планування», «фінансове планування» та ряду інших питань.

Мета статті – дослідження теоретичних питань фінансового планування.

Виклад основного матеріалу. Серед вітчизняних науковців та практиків існує однаковість у необхідності використання планування в управлінні фінансами суб'єктів господарювання. Однак, цілісна система планів ще не стала невід'ємною частиною організації фінансового менеджменту підприємств. З теоретичної точки зору необхідність планування обумовлена тим, що майбутня діяльність підприємства в умовах ринку завжди пов'язана із значним ступенем невизначеності. Зовнішнє та внутрішнє економічне середовище характеризується високим динамізмом. Діяльність підприємств, крім того, має ряд специфічних особливостей. Найбільш суттєвими серед них в контексті фінансового управління є: значна за часом тривалість виробничого процесу; нерівномірність витрат і надходження грошових коштів здійснених протягом року; високі рівні ризиків тощо. Це вимагає підвищення адаптивності діяльності підприємства до змін. Ефективними інструментами такої адаптації, на переконання багатьох фахівців, виступають прогноз та план.

В спеціальній літературі терміни «план» і «прогноз», а відповідно «планування» та «прогнозування», досить часто вживаються в одному контексті чи в їх поєднанні. Автори такого підходу не бачать між ними суттєвої різниці й вживають їх як синоніми. Частина дослідників вважають, що відмінність між плануванням та прогнозуванням полягає в протяжності часового горизонту, яким вони оперують. Довгострокові розрахунки вважаються прогнозними, а середньо та короткострокові – плановими. Ще однією особливістю при виокремленні цих понять є ступінь деталізації фінансових показників. За логікою прихильників такого підходу для прогнозування використовується менший рівень деталізації, а в плануванні він значно вищий. Так, О.Г. Біла бачить відмінність між прогнозом і планом у ступені конкретності, періоді передбачення, ступені визначеності та вірогідності здійснення [2, с. 12].

Однак таке пояснення не може бути достатнім. Збільшення часового періоду зменшує і ступінь визначеності й вірогідність здійснення. Тому, в залежності від тривалості часового періоду, і прогноз і план мають різну ступінь визначеності та вірогідність здійснення.

На думку В.В. Царьова „прогноз – це очікувана науково обґрунтована оцінка економічного, фінансового, техніко-технологічного стану підприємства в перспективі. Він носить імовірнісний характер і на відміну від плану, як правило, не визначає шляхів і необхідних за обсягом засобів (ресурсів) для здійснення намічених перспективних конкретних цілей” [3, с.74].

М.Т. Пашута та А.В. Калина вважають, що прогноз – це пошук реалістичного й економічно виправданого рішення і характеризують його як

зусилля, що докладаються з метою розрахувати майбутнє та предмет цих зусиль, зміст наслідків, до яких вони призводять. На їх думку суттєва різниця між планом і прогнозом полягає в тому, що план – це відображення та втілення уже прийнятого господарського рішення [4, с. 6–11].

Найбільш повне методологічне осмислення процесу планування знаходимо в книзі відомих американських спеціалістів Т. Сааті та К. Керіса Аналітичне планування. Вони вважають, що „планування є розумовим і соціальним процесом, який зводить те, що вважається найбільш вірогідним результатом ситуації, при заданих поточних діях, політиках та силах навколишнього середовища, з тим, що представляється як бажаний результат, який, у свою чергу, вимагає нових дій і політик” [5, с. 104].

Домінантою в цьому визначенні виступає розумовий процес, тобто генерація ідей та обґрунтування альтернативних можливостей їх реалізації з врахування зовнішніх впливів та обмежень. Крім того, таке визначення чітко кореспондується з певною ідеологією та філософією планування його авторів. Відомо, що Томас Сааті – автор нових методів аналізу ієрархічних структур. Більшість авторів частіше розглядають планування з точки зору компромісу між теорією та практикою. Цей компроміс обумовлений тим, що планування виступає об’єктом багатьох дисциплін та має декілька аспектів. На останнє, зокрема, вказує Бочаров В.В. [6, с. 203].

На функціональних аспектах планування акцентують увагу Ю.Д. Батрін [7, с. 9], А.К. Казанцев, В.І. Малюк та Л.С. Серова [8, с. 10], І.Н. Герчикова [9, с. 167]. Така ж варіація поглядів характерна і для розуміння предметного змісту прогнозування. Одні розглядають його як процес [4, с. 8 – 9], інші – як інструмент [10, с. 47]. При цьому змістове наповнення терміну не співпадає. Узагальнення поглядів різних авторів дає можливість констатувати, що прогнозування являє собою невід’ємну складову частину процесу планування і виступає в якості інструменту варіантної оцінки ймовірного розвитку суттєвих чинників зовнішнього та внутрішнього впливу на економічну, фінансову діяльність підприємства, кількісний та якісний характер яких враховується в процесі розробки плану.

Визначення економічного змісту терміну „фінансове планування” в спеціальній літературі хоч і має певні відмінності, але у більшості авторів пов’язується з розрахунком необхідних обсягів фінансових ресурсів для забезпечення операційної (основної) та інвестиційної діяльності в плановому періоді, визначення джерел їх формування та напрямків використання [11, с. 211, 12, с. 99].

Зарубіжні автори, як правило, підходять до визначення змісту терміну „фінансове планування” досить прагматично. Так, наприклад, Ф.Лі Ченг та Д.І.Фіннерті говорять, що воно „...являє собою процес аналізу дивідендної, фінансової та інвестиційної політики, прогнозування їх результатів і дії на

економічне оточення компанії та прийняття рішень про допустимий рівень ризику й вибору проектів” [13, с. 522 – 523].

На нашу думку, фінансове планування пов’язане з плануванням виробничої діяльності підприємства. Показники всіх планових фінансових інструментів базуються на планах з обсягу виробництва, асортименту товарів і послуг, собівартості продукції, вони повинні створювати необхідні фінансові умови для успішного виконання цих планів. У цьому – основне призначення фінансового планування.

Враховуючи це можна стверджувати, що фінансове планування на рівні підприємства – це процес планування надходжень і використання фінансових ресурсів на основі найефективнішого використання виробничих потужностей та встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств.

Висновки. Підводячи підсумок, слід зазначити, що забезпечення ефективного функціонування підприємств в сучасних умовах може бути досягнуте лише в умовах якісної системи фінансового планування та ефективного фінансового менеджменту.

На нашу думку, фінансове планування на рівні підприємства – це процес планування надходжень і використання фінансових ресурсів на основі найефективнішого використання виробничих потужностей та встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств.

У свою чергу, запровадження ефективної системи фінансового планування, складання якісних фінансових планів потребують належного методологічного, методичного й організаційного забезпечення. Застосування в системі управління фінансового планування сприятиме підвищенню прибутковості підприємств та їх конкурентоспроможності, покращанню регулювання підприємствами, а отже забезпечить стійкий розвиток підприємств у сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел:

1. Білик, М. Д. Основи бюджетування / М. Д. Білик, Р. І. Заворотній, Л. І. Данілов [та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2009. – 454 с.
2. Царев, В.В. Внутрифирменное планирование / В.В. Царев – СПб.:Питер, 2002. – 496 с.
3. Пашута, М.Т. Прогнозування та макроекономічне планування / М.Т. Пашута, А.В. Калина – К.: МАУП, 1998. – 192 с.
4. Саати, Т. Аналитическое планирование. Организация систем / Т. Саати, К. Керис – М.: Радио и связь, 1991. – 224 с.

5. Бочаров, В.В. Коммерческое бюджетирование / В.В. Бочаров – СПб: Питер, 2003. – 368 с.
6. Лайко, П.А. Фінанси АПК / Лайко П.А., Лищенко Ю.І. – К.: ДІА, 2000. – 225 с.
7. Ли Ченг Ф Финансы корпораций: теория, методы и практика / Ли Ченг Ф., Финнерти Д.И. - М.:Инфра, 2000 – 476 с..
8. Дем'яненко, М.Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика / М.Я. Дем'яненко, О.І. Зуєва. – К.: ННЦІАЕ, 2010. – 190 с

V.N.Pariy, D.V.Protsiuk

THEORETICAL ISSUES FINANCIAL PLANNING

Ensuring effective functioning of enterprises in modern conditions can be achieved only in a qualitative system of financial planning and effective financial management.

Among domestic researchers and practitioners, there is consensus on the need for planning in financial management entities. However, a complete system plans have not yet become an integral part of the financial management of enterprises. From a theoretical point of view, the need for planning due to the fact that the future activities of the company in the market is always associated with a significant degree of uncertainty. Synthesis of views of different authors makes it possible to state that forecasting is an integral part of the planning process and serves as a tool for evaluating the likely variant of significant external and internal factors impact on economic, financial activities of the company, the quantitative and qualitative nature of which is taken into account in the design process plan.

Determining the economic substance of the term "financial planning" in the literature, although it has some differences, but most authors associated with the calculation of the required amounts of financial resources for the operating (main) and investment in the plan period, determine the sources of their formation and use directions .

In our opinion, the financial planning at the enterprise level - is planning revenues and use of financial resources through effective use of production capacity and establish the optimal ratio of income distribution businesses.

In turn, the introduction of effective financial planning, quality financial plans need adequate methodological, methodical and organizational support. The use in the management of financial planning will increase the profitability and competitiveness of enterprises, enterprises improve regulation and thus ensure sustainable development of enterprises in the modern business environment.

Keywords: financial planning, plan, forecast, budget.